

Probleemboom

Met behulp van deze werkvorm analyseer je diepgaand een probleem om zowel de oorzaken als de mogelijke impact van deze oorzaken op verschillende mensen en de omgeving, te begrijpen. De probleemboom helpt je oplossingen te bedenken door oorzaken en gevolgen op te splitsen in kleinere delen en in een structuur te gieten.

Doelstellingen

De leerlingen:

- verkennen de oorzaken van een probleem.
- luisteren actief en respectvol naar elkaars perspectieven.
- bedenken oplossingen voor een probleem op verschillende niveaus en in verschillende contexten.
- onderbouwen hun mening met argumenten.

Timing

De timing van deze activiteit is afhankelijk van vele factoren: ervaring, klascultuur, en hoe je deze uitvoert. De minimale tijd die je voor deze methode moet plannen is 60 minuten.

Materiaal

Offline	Blended:
Voorzie ruimte op het bord of een flap om de ideeën te verzamelen. Voorzie een extra flap of ruimte op het bord voor de laatste stap. Zorg voor een werkblad met een lege probleemboom per groepje van 2 à 4 leerlingen.	<ul style="list-style-type: none">- Creëer een digitale werkruimte om de ideeën van de groepjes te verzamelen. Gebruik een platform zoals Miro, waarin al een template van een 'boom' beschikbaar is.- Je kan ook een lijntekening van een boom opladen. Zorg voor een werkruimte per groepje van 2 à 4 leerlingen.

Tip

Laat de leerlingen eerst een empathie kaart opstellen voor je de probleemboom samen maakt. Op die manier krijgen ze een goed inzicht in het probleem. Je vindt de methode in de module ['betekenisvol leren door gestructureerde leerprocessen'](#).

Vorbereiding

- Teken een eenvoudige boom op een flap of laad een lijntekening van een boom met veel vertakkingen aan de zijkant op het platform van jouw keuze.
- Kies een actueel onderwerp en toon het aan de hand van een reportage of foto.

Verloop

Kies een maatschappelijk vraagstuk of thema waarrond je wil werken. Houd rekening met volgende aspecten:

1. Voorkennis en ervaringen van de leerlingen
2. Culturele en sociale achtergrond van de leerlingen
3. Lokale elementen (e.g. geschiedenis, landschapskenmerken, economie)

Een probleemboom helpt leerlingen om een maatschappelijke kwestie diepgaand te begrijpen. Kies een onderwerp dat uitnodigt om er een bredere blik op te werpen. Denk bv. aan een onderwerp dat je kan linken aan de SDG's. Prikkel de leerlingen hierover aan de hand van een beeld.

1 Input

Kijk samen naar een reportage, een foto of lees een artikel. Bespreek samen kort de inhoud.

2 Het probleem identificeren

Kom samen met de leerlingen tot het centrale probleem.

Wat is er fout gelopen? Wat loopt er precies mis? Wat is het probleem?

Teken of toon de lege probleemboom aan bord. Noteer het probleem in de 'stam'. Leg de werking of structuur van de probleemboom uit. Vul een aantal antwoorden meteen in zodat de leerlingen zien, welke inhoud in welk deel van de boom hoort.

- ✓ In de stam teken of schrijf je het probleem bv. bosbrand.
- ✓ In de wortels teken of schrijf je de oorzaken van bosbrand, ofwel hoe het komt dat er bosbrand is. Je stelt dus de vraag: Hoe komt het dat ...? Je kan dieper graven naar oorzaken van oorzaken: die schrijf je in steeds dieperliggende wortels.
- ✓ In de takken teken of schrijf je de gevolgen van de bosbrand. Je stelt dan de vraag: Wat gebeurt er als ...? Je kan verder nadenken over gevolgen van gevolgen, bv. op langere termijn: die schrijf je in steeds verdere vertakkingen.

Maak de leerlingen vertrouwd met deze methodiek door deze eerst klassikaal toe te passen op een vertrouwd onderwerp bv. er ligt afval op de speelplaats.

3 Zelfstandig aan de slag

Vorm kleine groepjes van twee tot vier leerlingen. Geef elk groepje een werkblad.

Geef elk groepje toegang tot een probleemboom in de digitale werkruimte op bv. Mlro.

Laat de leerlingen eerst het probleem in de stam invullen. Vervolgens vullen ze in groepjes de oorzaken (wortels) en gevolgen (takken) zelfstandig in.

4 Klassikaal uitwisselen

Geef de groepjes even de tijd om online naar elkaars probleemboom te kijken. Laat hen een icoontje plaatsen bij de input van de klasgenoten bv. een ster als ze het een interessant idee vinden, een vraagteken als ze er een vraag over hebben.

Laat een aantal groepjes hun probleemboom aan de klas voorstellen. Als je merkt dat er veel overeenkomsten zijn, laat een aantal groepjes dan enkel vertellen welke oorzaken en/of gevolgen zij hebben bedacht, die nog niet aan bod kwamen.

Bespreek kort na. Noteer de besluiten in de (online) probleemboom, op het (digitale) bord of flap.

- ✓ Welke oorzaken hebben we bedacht? Hoe komt het dat *probleem x*?
- ✓ Welke gevolgen hebben we bedacht? Wat gebeurt er als *probleem x*?

5 Reflectie

Hoe voel je je bij het probleem dat je hebt onderzocht? Wat doet je zo voelen? Helpt de probleemboom jou *probleem x* beter te begrijpen? Waarom (niet)? Op welke manier? Welk(e) oorzaak/gevolg heeft je het meest verrast of geraakt? Hoe komt dat?

6 Uitbreiding

Oefen de leerlingen in het formuleren van een of meerdere problemen. Je vindt een methodiek hiervoor in de module '[betekenisvol leren door gestructureerde leerprocessen](#)'. Deze vaardigheid kan de basis vormen om een project uit te rollen waarin de leerlingen het probleem langs verschillende kanten belichten, een perspectief kiezen (individueel, familie, school, gemeente of de maatschappij) en ideeën bedenken.

7 Brug naar thuis

Als je deze activiteit op een blended manier aanpakt, kan je de leerlingen vragen om de probleemboom in stap 3 thuis verder in te vullen met hulp van hun familie.

Je kan de leerlingen vragen om hun familie te interviewen over het probleem. Hun notities kunnen dan als input dienen voor het onderzoek. Het interview gaat dan over de oorzaken, de gevolgen en de impact van het probleem. Dit is des interessanter wanneer je een probleem onderzoekt waar de lokale gemeenschap betrokken bij is.

Je kan de familie ook vragen om feedback te geven op mogelijke ideeën voor het probleem.